

Kabinet Zaštitnika 020/241-642
Savjetnici 020/225-395
Centrala 020/225-395
Fax: 020/241-642
E-mail: ombudsman@t-com.me
www.ombudsman.co.me

Broj: 01-20/22-3
Podgorica, 14. septembar 2022. godine
MB

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, u skladu sa odredbom člana 41 Zakona o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Službeni list CG", br. 42/11, 32/14 i 21/17) i člana 40 Pravila o radu zaštitnika/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Službeni list CG", br.53/14) nakon završenog ispitnog postupka po pritužbi građanina XX daje

MIŠLJENJE

I Uvod

1. XX obratio se instituciji Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda Crne Gore pritužbom na rad službenika Uprave policije –Prihvatišta za strance i centra za primjenu blažih mjera. U pritužbi je, u bitnom, navedeno: da je u Crnoj Gori imao status tražioca međunarodne pravne pomoći; da je, zbog nemogućnosti da fizički pristupi Centu za prihvata u Spužu, tražio da mu se elektronskom poštom pošalje potvrda da je predao zahtjev za dobijanje azila; da ga je policijski službenik, koji se nije predstavio, pozvao i obratio mu se riječima „dođi da ti YY obnovi potvrdu“; da je otišao u Prihvatište za strance i centar za primjenu blažih mjera kada su ga i lišili slobode; da su ga nakon 7 ili 8 dana deportovali u Srbiju; da je 7 dana bio sam u sobi za koje vrijeme su mu omogućena dva izlaska u šetnju od oko 30 minuta i po dva obroka u trajanju od po 15 minuta; da su mu u prvim danima bili uskraćeni lijekovi koje je dobio tek nakon nekoliko dana; da je drugog dana boravka počeo da se tresu usljed naglog prestanka uzimanje terapije i da je tek 2 dana prije deportacije dobio neophodne lijekove.

II Postupanje Zaštitnika

2. Zaštitnik je, saglasno odredbama člana 35 stav 2 i člana 36 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, zatražio i dobio izjašnjenje od strane Prihvatišta za strance i centra za primjenu blažih mjera (dalje u tekstu Prihvatište) br. 04/3-1-27/22, na okolnosti predmetnog događaja, kao i dokumentaciju koja je formirana povodom konkretnog slučaja.

U izjašnjenju se navodi: da je lice dva puta bilo smješteno u Prihvatištu za strance i centru za primjenu blažih mjera i to prvi put dana 12.4.2021. godine, kada je organizovano prinudno udaljenje postupajući po rješenju inspektora za strance Herceg Novi, kojim je određena mjera protjerivanja sa zabranom ulaska na teritoriju Crne Gore do 12.4.2023. godine; da je ista mjera izvršena 17.4.2021. godine; da je lice prekršilo zabranu i nakon toga nezakonito ušlo na teritoriju Crne Gore, da bi poslije toga zatražio

međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori; da su dana 29.12.2021. godine, obaviješteni od strane Direkcije za azil, da je XX pravosnažnom odlukom odbijen, tako da nezakonito boravi shodno Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranca, pa se prema njemu treba preduzeti mjera za povratak u skladu sa Zakonom o strancima.

Dalje se navodi: da je dana 19.1.2022. godine, lice samo pristupilo u objekat Prihvatišta za strance sa namjerom da dobije potvrdu za dalji boravak, tj. produženje međunarodne zaštite; da je utvrđujući da lice nezakonito boravi i da neće da napusti teritoriju Crne Gore, lice prinudno udaljeno 28.1.2022. godine, postupajući po njegovoj zabrani ulaska u Crnu Goru do 12.4.2023. godine; da su navodi koje je iznio u pritužbi proizvoljni i neargumentovani, osim da je bio smješten sam u sobi jer se radi o psihijatrijskom slučaju, koji je njima od ranije već poznat, tako da su vodili računa da bude smješten u prostoriji samostalno zbog bezbjednosti ostalih smještenih lica te da se prema licu ophodilo sa visokim stepenom korektnosti, humanosti, profesionalizma rukovodeći se policijskom etikom.

Na kraju se navodi: da su terapija, šetnja kao i redovna podjela obroka (doručak, ručak i večera) licu bili omogućeni, te da je lice sklono stalnim pitužbama i sugestijama i da uvijek pokušava da izbjegne Zakon ne poštujući mjere i odluke.

Uz izjašnjenje je dostavljena i dokumentacija i to:

Izveštaj ljekara specijaliste psihijatra JZU Dom zdravlja Herceg Novi br. protokola 8 od 16.3.2021. godine, u kojem je psihijatar preporučio da se pacijent vrati u mjesto prebivališta jer nema zdravstveno osiguranje i mišljenja je da je potrebno konzilijarno sagledavanje i bolničko liječenje;

Izveštaj ljekara specijaliste psihijatra JZU Dom zdravlja Herceg Novi br. protokola 11 od 12.4.2021. godine....u pratnji službenika MUP-a pacijent sposoban za transport do državne granice, gdje treba da bude preuzet i u pratnji policije sproveden u prvu psihijatrijsku ustanovu radi nastavka liječenja“.

Rješenje o protjerivanju i zabrani ulaska br. 04/9-4-71/21/1 od 12.4.2021. godine; dopis od strane Direkcije za azil Prihvatištu za strance, kojim ih obavještavaju da je zahtjev za dobijanje međunarodne zaštite u Crnoj Gori odbijen, te da treba preduzeti sve mjere kako bi se lice XX vratio u Srbiju; Rješenje o ograničavanju slobode kretanja smještajem br. 04/3-1-206/22-03/2 od 19.1.2022. godine; Plan prinudnog udaljenja XX kao i dopis Republike Srbije – Ministarstva unutrašnjih poslova u vezi prihvatanja podnosioca pritužbe u skladu sa Sporazumom o readmisiji između Crne Gore i Srbije.

Naknadno, nakon zahtjeva za dopunu dokumentacije, dostavljena je dokumentacija vezana za podnosioca pritužbe u odnosu na događaj kada je kontrolisan na graničnom prelazu Debeli brijeg, kada je utvrđeno da je prekoračio vrijeme za koje mu je bio odobren boravak u Crnoj Gori, uključujući Rješenje Regionalnog centra granične policije „Jug“ br. 05/9-4-43/21/1 kojim se određuje do kada treba dobrovoljno da napusti teritoriju Crne Gore i kojim mu se zabranjuje ulazak do 19.3.2023. godine; dokumentacija koja se odnosi na odbijanje zahtjeva za produženje roka za dobrovoljno napuštanje Crne Gore podnosioca pritužbe; otpusni list br. 3/22 od 28.1.2022. godine iz Prihvatišta za strance i CPBM; potvrda o vraćanju privremeno oduzetih predmeta; elektronska komunikacija između zvaničnih organa Crne Gore i Srbije u vezi sa izručenjem podnosioca pritužbe; Zapisnik o obavljenom intervjuu sa štićenikom Prihvatišta za strance i CPBM u vezi rješenja o smještaju; Zapisnik o prijemu stranca u Prihvatište za strance; prijemni list na ime podnosioca pritužbe (Obrazac br.3) sa osnovnim podacima (ime roditelja, pol, dan, mjesec i godina rođenja, mjesto i država rođenja, državljanstvo, broj putne isprave, organ koji je izdao putnu ispravu, mjesto i datum izdavanja i rok važenja, broj rješenja o određivanju smještaja u Prihvatište, datum i vrijeme smještaja, zdravstveno stanje, oduzeta novčana sredstva (iznos) i predmeti, datum otpusta iz prihvatilišta i napomene). U Obrascu br.3, rubriku pod brojem 10. zdravstveno stanje upisano je nije izvršen ljekarski pregled; karton podnosioca pritužbe u kome je upisano da je 19.01.2022.godine, pregledan; potvrdu da je podnosilac pritužbe podnio zahtjev za međunarodnu zaštitu stranaca u Crnoj Gori; zdravstveni karton iz Prihvatišta podnosioca pritužbe koji sadrži: pregled upisan u kartonu od 19.01.2022.godine, i pregled od 28.01.2022.godine, izvještaj doktora medicine od 28.01.2022.godine;

Plan deportacije podnosioca pritužbe u R. Srbiju; potvrda o vraćanju privremeno oduzetih stvari kao i molbe koje je podnosilac pritužbe upućivao rukovodiocu Prihvatišta za strance tokom boravka u istom. U molbi od 24.01.2022.godine je zatražio posjetu doktora i premještaj u sobu na spratu da nije sam; U molbi od 25.01.2022.godine je tražio pristup telefonu jednom dnevno; molbi od 28.01.2022.godine, navodi da je već 8 dana sam u sobi u prizemlju, „što nije baš lako podneti“. Takođe, proslijedio je tekst Prihvatištu bez potpisa, sledeće sadržine: „Ako imate nekoga u Srbiji kad dođete sledeći put biće dobro da vam kažem kako da se lako zašтите od aero zagađenja ima veliki broj umrlih....“

III Utvrđene činjenice

3. Na osnovu dostavljene pritužbe, izjašnjenja Prihvatišta za strance i centra za primjenu blažih mjera i dostavljene dokumentacije utvrđene su sljedeće činjenice relevantne za donošenje ovoga Mišljenja:

- da je podnosiocu pritužbe Uprava policije Sektor granične policije- RCGP JUG-Stanica Granične policije donijela rješenje broj 05/9-4-43/21/1 od 11.marta 2021. godine kojim je podnosiocu pritužbe zabranila ulazak u Crnu Goru do 12.04.2023.godine;
- da je podnosilac pritužbe pregledan od strane psihijatra u JZU Dom zdravlja Herceg Novi br. protokola 8 od 16.3.2021. godine, u kojem je psihijatar preporučio da se pacijent vrati u mjesto prebivališta, jer nema zdravstveno osiguranje i dao mišljenje da je potrebno njegovo konzilijarno sagledavanje i bolničko liječenje;
- da je podnosilac pritužbe pregledan od strane psihijatra u JZU Dom zdravlja Herceg Novi br. protokola 11 od 12.4.2021. godine, kojom prilikom je sačinjen Izvještaj ljekara specijaliste psihijatra u pratnji službenika MUP-a pacijent sposoban za transport do državne granice, gdje treba da bude preuzet i u pratnji policije sproveden radi nastavka liječenja.“;
- da je podnosilac pritužbe prinudno udaljen, shodno citiranom rješenju dana 12.4.2021. godine;
- da je podnosilac pritužbe prekršio mjeru zabrane i ponovo ušao na teritoriju Crne Gore i zatražio međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori, u vezi sa čim mu je MUP - Direktorat za upravne poslove, državljanstvo i strance Direkcija za azil, izdao potvrdu broj UP I-132/21-1478/1 od 8.12.2021.godine kojom se potvrđuje da je podnio zahtjev za međunarodnu zaštitu stranaca u Crnoj Gori;
- da je dana 29.12.2021.godine Direkcija za azil obavijestila Sektor granične policije odsjek za strance i SNM Prihvatište za strance i Centar za primjenu blažih mjera da je podnosilac pritužbe pravosnažnom odlukom br.04/5 UP I-132/21-1478 odbijen za međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori;
- da je rješenjem Sektora granične policije Odsjek za strance i suzbijanje nezakonitih migracija br. 04/3-1-206/22-03/2 od 19.01.2022.godine, podnosiocu pritužbe ograničena sloboda kretanja, smještajem u Prihvatište za strance i Centar za primjenu blažih mjera;
- da je u Prihvatištu uzeta izjava na Zapisniku od podnosioca pritužbe, u vezi rješenja o smještaju u Prihvatište za strance od 19.01.2022.godine;
- da je sačinjen zapisnik o prijemu stranca u Prihvatište za strance (Obrazac 1), kojim se potvrđuje da je podnosilac pritužbe primljen u Prihvatište 19.01.2022.godine;
- da se u Prijemnom listu (Obrazac br.3) od 19.01.2022.godine, Uprava policije Sektor Granične policije Odsjek za strance i SNM –Prihvatište za strance i Centar za PBM na ime XX, u rubrici pod brojem 10. “zdravstveno stanje” navodi- nije izvršen ljekarski pregled;
- da je u Karton stranca (Obrazac br.4) od 19.01.2022.godine, Uprava policije Sektor Granične policije Odsjek za strance i SNM –Prihvatište za strance i Centar za PBM na ime XX, u rubrici pod brojem 8. “zdravstveno stanje” navodi- izvršen ljekarski pregled;
- da se podnosilac pritužbe liječi internistički i psihijatrijski;
- da zdravstveni karton podnosioca pritužbe u Prihvatištu, sadrži evidenciju o pregledima doktora medicine od 19.01.2022.godine sa upisanom terapijom i 28.01.2022.godine sa upisanom terapijom ...,nečitko, ... kada je konstatovano da je sposobno za otpust;

- da na prijemu podnosilac pritužbe nije pregledan od strane psihijatra i dostavljeni spisi ne sadrže izvještaj psihijatra;
- da se podnosilac pritužbe obraćao molbama Prihvatištu od 24.01.2022.godine gdje je zatražio posjetu doktora i premještaj u sobu na spratu „da nije sam“ od 25.01.2022.godine gdje je tražio pristup telefonu jednom dnevno i molbom od 28.01.2022.godine, gdje između ostalog naveo: „već 8 dana sam u sobi u prizemlje sam, što nije baš lako podneti“;
- da iz dostavljene dokumentacije proizilazi da mu na upućene molbe nije odgovoreno;
- da je rukovodilac Prihvatišta sačinio Plan deportacije državljanina Republike Srbije za podnosioca pritužbe dana 28.01.2022.godine;
- da je dana 28.1.2022. godine, podnosilac pritužbe prinudno udaljen sa teritorije Crne Gore i predat službenicima Direkcije policije Republike Srbije na GP Gostun.

IV Relevantno pravo

Domaće pravo

4. Ustav Crne Gore ("Službeni list Crne Gore", br. 001/07 od 25.10.2007, 038/13 od 02.08.2013) propisuje:

“Prava i slobode ostvaruju se na osnovu Ustava i potvrđenih međunarodnih sporazuma

Svi su pred zakonom jednaki, bez obzira na bilo kakvu posebnost ili lično svojstvo.” (član 17)

„Svako ima pravo na pravni lijek protiv odluke kojom se odlučuje o njegovom pravu ili na zakonom zasnovanom interesu.

Svako ima pravo na pravnu pomoć.“ (član 20)

“Jemči se poštovanje ljudske ličnosti i dostojanstva u krivičnom ili drugom postupku, u slučaju lišenja ili ograničenja slobode i za vrijeme izvršavanja kazne.

Zabranjeno je i kažnjivo svako nasilje, nečovječno ili ponižavajuće postupanje nad licem koje je lišeno slobode ili mu je sloboda ograničena, kao i iznuđivanje priznanja i izjava.” (član 31)

“Svako ima pravo da se, pojedinačno ili zajedno sa drugim, obrati državnom organu ili organizaciji koja vrši javna ovlašćenja i da dobije odgovor.“ (čl. 57, st.1)

“Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore je samostalan i nezavisan organ koji preduzima mjere za zaštitu ljudskih prava i sloboda.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda vrši funkciju na osnovu Ustava, zakona i potvrđenih međunarodnih ugovora, pridržavajući se i načela pravde i pravičnosti”. (član 81 stav 1 i 2)

5. Zakon o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda ("Službeni list Crne Gore", br. 042/11 od 15.08.2011, 032/14 od 30.07.2014, 021/17 od 31.03.2017) propisuje:

“Zaštitnik/ca samostalno i nezavisno, na načelima pravde i pravičnosti, preduzima mjere za zaštitu ljudskih prava i sloboda, kad su povrijeđena aktom, radnjim ili nepostupanjem državnih organa, organa državne uprave, organa lokalne samouprave i lokalne uprave, javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlašćenja, kao i mjere za spriječavanje mučenja i drugih oblika nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja i mjere za zaštitu od diskriminacije.” (član 2)

“Zaštitnik/ca u vršenju svoje funkcije djeluje na način što: ukazuje, upozorava, kritikuje, predlaže ili preporučuje.

„Postupak ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda pokreće se povodom pritužbe ili po sopstvenoj inicijativi.“ (član 28 stav 1)

„Nakon završetka ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda Zaštitnik/ca daje mišljenje o tome da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda.“ (član 41)

„Svako ima pravo da se, pojedinačno ili zajedno sa drugim, obrati državnom organu ili organizaciji koja vrši javna ovlašćenja i da dobije odgovor.

Niko ne može da bude pozvan na odgovornost, niti da trpi druge štetne posljedice zbog stavova iznijetih u obraćanju, osim ako je time učinio krivično djelo.“ (član 57)

6. Zakon o strancima ("Službeni list Crne Gore", br. 12/18, 3/19) propisuje:

“Strancu koga nije moguće prinudno udaljiti ili se povratak ne može obezbijediti primjenom blažih mjera, policija će ograničiti slobodu kretanja smještajem u prihvatilište za strance (u daljem tekstu: prihvatilište), a naročito ako postoji rizik od izbjegavanja obaveze napuštanja Crne Gore ili ako stranac onemogućava izvršenje prinudnog udaljenja i povratka.

Okolnosti koje ukazuju na postojanje rizika od izbjegavanja obaveze iz stava 1 ovog člana su da stranac:

- 1) nije napustio Crnu Goru u roku koji mu je određen rješenjem;
- 2) je ušao u Crnu Goru prije isteka zabrane ulaska i boravka;(...)

“Stranac ne smije napustiti prihvatilište bez odobrenja i dužan je da se pridržava pravila boravka u prihvatilištu.

Stranac u prihvatilištu ima pravo na zdravstvenu zaštitu u skladu sa propisima o zdravstvenoj zaštiti.

Stranac koji smatra da je u prihvatilištu podvrgnut mučenju ili drugom okrutnom, nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju od strane osoblja ili drugih pritvorenika u prihvatilištu može se obratiti Zaštitniku ljudskih prava i sloboda.

Pravila boravka i kućni red u prihvatilištu propisuje Ministarstvo. (član 131)

“Strancu koji je smješten u prihvatilište može se odrediti stroži policijski nadzor ako:

- 1) bez odobrenja napusti prihvatilište ili ako postoji opravdana sumnja da će pokušati da napusti prihvatilište;
- 2) fizički napadne druge strance, policijske službenike ili druge zaposlene u prihvatilištu;
- 3) pokuša samopovređivanje;
- 4) se nedolično ponaša, grubo vrijeđa i omalovažava druge strance, policijske službenike ili druge zaposlene u prihvatilištu, po bilo kom osnovu;
- 5) priprema ili izrađuje predmete za napad, samopovređivanje ili za bjekstvo iz prihvatilišta;
- 6) se bavi pripremanjem opojnih supstanci u prihvatilištu;
- 7) namjerno ošteti odjevne i druge predmete i sredstva koje je dobio na korišćenje u prihvatilištu;
- 8) namjerno ošteti tehničku i drugu opremu u prihvatilištu;
- 9) namjerno ometa rad tehničke opreme (audio-vizuelne i svjetlosne) koja je postavljena u prostorije radi fizičke i tehničke zaštite;

10) uporno odbija naredjenja policijskih službenika i ne poštuje važeće pravne propise ili na drugi način grubo krši pravila boravka u prihvatilištu.

Stroži policijski nadzor obuhvata ograničenja slobode kretanja stranca u prihvatilištu i može se odrediti najduže do sedam dana.

Rješenje o određivanju strožeg policijskog nadzora donosi policija.

Policija će odmah po donošenju rješenja iz stava 3 ovog člana, istog dana ili, ako je rješenje doneseno u neradni dan, prvog narednog radnog dana, dostaviti Ministarstvu spise predmeta o strožem policijskom nadzoru.

Ministarstvo će najkasnije prvog narednog radnog dana od dana dostavljanja iz stava 4 ovog člana, odlučiti o ukidanju ili produženju sprovođenja strožeg policijskog nadzora.

Rješenje iz stava 3 ovog člana uručuje se strancu koji protiv tog rješenja može podnijeti tužbu Upravnom sudu, u roku od pet dana od dana uručenja.

Postupak pred Upravnim sudom je hitan.

Policija će prekinuti sprovođenje strožeg policijskog nadzora kad prestanu razlozi iz stava 1 ovog člana.

Ako Ministarstvo odluči da produži sprovođenje strožeg policijskog nadzora, po isteku svakih sedam dana sprovođenja tog nadzora, policija i Ministarstvo će postupiti u skladu sa st. 4 i 5 ovog člana.” (član 132)

7. Pravilnik o pravilima boravka i kućnom redu u Prihvatište za strance ("Službeni list Crne Gore", br. 12/18, 1/22) propisuje:

"Prilikom prijema stranca u Prihvatište, policijski službenik u Prihvatištu i policijski službenik koji je izvršio sprovođenje stranca u Prihvatište sačinjavaju zapisnik o prijemu stranca u Prihvatište i preuzimanju spisa i dokumenata (rješenje o smještaju stranca u Prihvatište, rješenje o protjerivanju, odnosno izrečenoj zaštitnoj mjeri udaljenja, pisano obavještenje o dovođenju i smještaju u Prihvatište, koje dostavlja nadležna organizaciona jedinica Uprave policije, tri fotografije stranca koje se koriste za izradu ličnih dokumenata, službenu zabilješku o izvršenom pretresu stranca i posjedovanju novčanih sredstava, ljekarsku dokumentaciju, ukoliko je posjeduje i rješenje o imenovanju zakonskog zastupnika, ako se radi o maloljetnom strancu koji je stariji od 14 godina života ili poslovno nesposobnom licu i drugo).

Obrazac zapisnika iz stava 1 ovog člana sadrži nazive: "Ministarstvo unutrašnjih poslova, Uprava policije, Prihvatište za strance", naziv: "Zapisnik o prijemu stranca u Prihvatište"; mjesta za unos podataka o strancu (prezime, rođeno prezime i ime, imena roditelja, datum, mjesto i država rođenja); datum i vrijeme prijema; prezime i ime policijskog službenika koji je sproveo stranca do Prihvatišta i prezime i ime policijskog službenika koji je prihvatio stranca; mjesta za unos podataka o preuzetim spisima i dokumentima, kao i datum sačinjavanja zapisnika, potpis policijskog službenika i pečat (Obrazac 1).

Obrazac iz stava 2 ovog člana sastavni je dio ovog pravilnika."

"Prilikom prijema stranca u Prihvatište, strancu se oduzimaju novčana sredstva, dragocjenosti, mobilni telefon, oružje, oštri predmeti (noževi, britve, žileti za brijanje, makaze, igle), kao i predmeti za koje postoji opravdana bojazan da bi njima, sebi ili drugom mogao nanijeti povredu ili ugroziti život.

O oduzimanju predmeta iz stava 1 ovog člana, u prisustvu stranca, sačinjava se potvrda, koja sadrži nazive: "Ministarstvo unutrašnjih poslova, Uprava policije, Prihvatište za strance", naziv: "POTVRDA o oduzetim predmetima strancu"; mjesta za prezime, rođeno prezime i ime stranca, datum, mjesto i državu rođenja, broj putne isprave i naziv države koja je izdala putnu ispravu; mjesta za unos podataka o oduzetim predmetima, kao i datum izdavanja potvrde, potpis policijskog službenika i pečat (Obrazac 2).

Kopija potvrde iz stava 2 ovog člana daje se strancu.

Obrazac iz stava 2 ovog člana sastavni je dio ovog pravilnika." (član 6)

"Ako policijski službenik u Prihvatištu prilikom prijema utvrdi da je strancu potrebna medicinska pomoć, o tome će obavijestiti doktora medicine u Prihvatištu (u daljem tekstu: doktor Prihvatišta) i rukovodioca Prihvatišta.

U slučaju postojanja zaraznih bolesti ili sumnje u postojanje zaraznih bolesti, stranac se smješta u posebnu prostoriju, gdje ostaje dok doktor Prihvatišta ne utvrdi njegovo zdravstveno stanje." (član 7)

"Prilikom prijema stranca u Prihvatište policijski službenik popunjava prijemni list i karton stranca." (član 8)

"Po završenom prijemu u Prihvatište, stranac se zadužuje adekvatnom garderobom, koju, po potrebi, dodjeljuje Prihvatište, posteljinom i predmetima za ličnu higijenu, određenom količinom novca iz privremeno oduzetih novčanih sredstava.

Stranac od predmeta za ličnu upotrebu može da zadrži svoju odjeću, obuću, posteljinu, pribor za ličnu higijenu, naočare i ortopedska pomagala.

Po odobrenju rukovodioca Prihvatišta, stranac može zadržati i druge predmete za ličnu upotrebu." (član 12)

"Po prijemu u Prihvatište, a najkasnije u roku od 24 časa od prijema, vrši se ljekarski pregled stranca i sačinjava zdravstveni karton. Zdravstveni karton čuva se na način koji garantuje povjerljivost podataka koje on sadrži." (član 14)

“Prilikom smještaja stranca u Prihvatište, vodi se računa o polu, starosti i državljanstvu, tako da se stranci istog pola smještaju u iste prostorije, maloljetni stranci stariji od 14 godina života zajedno sa članom porodice, a porodica u zasebnu prostoriju.

U izuzetnim situacijama, stranac se može smjestiti odvojeno, i to iz zdravstvenih razloga, razloga bezbjednosti, a po odobrenju rukovodioca Prihvatišta, i u slučaju kad mu je određena mjera strožeg policijskog nadzora, u skladu sa Zakonom.” (član 15)

“Nakon obavljenog prijema i smještaja stranca u Prihvatište, policijski službenici obavljaju razgovor o načinu i razlozima dolaska u Crnu Goru, upoznaju ga sa smještajem, pravilima boravka i kućnim redom u Prihvatištu, kao i sa propisanim mjerama za obezbjeđenje povratka.

Prilikom smještaja u Prihvatište, strancu će se omogućiti adekvatan kontakt sa porodicom, najbližom rodbinom i diplomatsko-konzularnim predstavništvom države koja je strancu izdala stranu putnu ispravu sa kojom je stranac ušao u Crnu Goru, odnosno u kojoj je rođeno lice bez državljanstva (u daljem tekstu: država porijekla).” (član 16)

“Strancu se obezbjeđuju tri obroka dnevno, od kojih je jedan topli obrok, koji su primjereni njegovoj starosnoj dobi, zdravlju, kao i vjerskim i kulturnim potrebama.

Doktor Prihvatišta svakog dana provjerava kvalitet hrane i, ako je potrebno, preduzima i predlaže odgovarajuće mjere.” (član 27)

“Stranac boravi na otvorenom prostoru u dijelu Prihvatišta namijenjenom za šetnju, najmanje dva časa dnevno.

Prilikom šetnje stranci se kreću slobodno i mogu razgovarati, pri čemu ne smiju remetiti red i mir, niti kršiti pravila discipline u Prihvatištu.

Policijski službenici u Prihvatištu vode svakodnevne evidencije o prisustvu i aktivnostima stranaca na otvorenom prostoru. U slučaju loših meteoroloških uslova, strancu se dozvoljava da boravi van prostorija, ako insistira i ako se takav boravak neće odraziti na njegovo zdravstveno stanje.

Od obaveze boravka na otvorenom prostoru stranac se može osloboditi iz objektivnih razloga ili po preporuci doktora Prihvatišta.

Lica sa posebnim potrebama, lica sa invaliditetom, stara lica i trudnice mogu u vremenu određenom za šetnju sjedjeti u dijelu Prihvatišta namijenjenom za šetnju.

Boravak na otvorenom prostoru organizuje se na način što se stranac, u skladu sa prethodno utvrđenim terminima i rasporedom, obavještava od strane policijskog službenika o tome kad treba da pristupi aktivnostima na otvorenom prostoru.” (čl. 37)

“Prilikom otpusta iz Prihvatišta, stranca pregleda doktor Prihvatišta, radi utvrđivanja zdravstvenog stanja u momentu njegovog izlaska iz Prihvatišta, o čemu sačinjava izvještaj.

Neposredno prilikom napuštanja Prihvatišta, izvršiče se provjera identiteta i pregled stranca. (član 55)

Međunarodno pravo

8. Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima propisuje:

“Niko neće biti podvrgnut torturi ili drugom surovom, nečovječnom ili ponižavajućem postupku ili kazni.” (član 5).

9. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima propisuje:

“Niko neće biti podvrgnut torturi ili surovom, nečovječnom ili ponižavajućem postupku ili kazni“ (...) (Član 7)

10. UN Konvencija protiv mučenja i drugih svirepih, nehumanih ili ponižavajućih postupaka ili kazni propisuje:

“Mučenje označava svaki čin kojim se nekom licu namjerno nanose velike patnje, fizičke ili duševne, sa ciljem da se od njega ili nekog trećeg lica dobiju obavještenja ili priznanja, da se kazni za neko djelo koje je ono ili neko treće lice počinilo ili se sumnja da ga je počinilo, da se uplaši ili da se na njega izvrši

pritisak ili iz bilo koje druge pobude zasnovane na bilo kakvom obliku diskriminacije, kad takav bol ili takve patnje nanosi službeno lice ili neko drugo lice koje djeluje po službenoj dužnosti ili na osnovu izričitog naloga ili pristanka službenog lica(...)" (član 1)

11. Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda propisuje:

"Niko ne može biti podvrgnut mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju." (član 3).

V ZAKLJUČNA OCJENA

12. Podnosilac pritužbe je, u bitnom, naveo: da je u Crnoj Gori imao status tražioca međunarodne pravne pomoći; da je otišao u Prihvatište za strance i centar za primjenu blažih mjera kada su ga i lišili slobode; da su ga nakon 7 ili 8 dana deportovali u Srbiju; da je 7 dana bio sam u sobi za koje vrijeme su mu omogućena dva izlaska u šetnju od oko 30 minuta i po dva obroka u trajanju od po 15 minuta; da su mu u prvim danima bili uskraćeni lijekovi koje je dobio tek nakon nekoliko dana; da je drugog dana boravka počeo da se trese usljed naglog prestanka uzimanje terapije i da je tek 2 dana prije deportacije dobio neophodne lijekove.

13. Nakon sprovedenog ispitnog postupka, Zaštitnik je ustanovio da je podnosilac pritužbe prvi put prinudno udaljen iz Crne Gore dana 12.04.2021. godine po rješenju inspektora za strance Herceg Novi br. 04/9-4-71/21/1, kojim rješenjem je određena mjera protjerivanja sa zabranom ulaska na teritoriju Crne Gore do 12.04.2023.godine. Prinudnom udaljenju su prethodila najmanje dva psihijatrijska pregleda podnosioca pritužbe i to dana 16.03.2021. godine kada je pregledan u JZU Domu zdravlja Herceg Novi, kojom prilikom je psihijatar naveo da se „vrati u mjesto prebivališta jer nema zdravstveno osiguranje, kao i mišljenje da je potrebno konzilijarno sagledavanje i bolničko liječenje“, kao dana 12.4.2021. godine, u kojem je, između ostalog, navedeno u anamnezi i kliničkom nalazu, da se radi o pacijentu sa mentalnim oboljenjem, tj. dijagnozom Fxx odnosno: „ovdje ordinirana th, međutim pacijent ovdje nema osiguranje, a aktuelno je u pogoršanjuu pratnji službenika MUP-a pacijent sposoban za transport do državne granice, gdje treba da bude preuzet i u pratnji policije sproveden u prvu psihijatrijsku ustanovu radi nastavka liječenja.“

14. Podnosilac pritužbe je prekršio mjeru u vrijeme trajanja zabrane, na način što je ponovo ušao na teritoriju Crne Gore i zatražilo međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori, u vezi sa čim mu je Direkcija za azil, izdala potvrdu broj UP I-132/21-1478/1 od 8.12.2021.godine, kojom se potvrđuje da je podnio zahtjev za međunarodnu zaštitu stranaca u Crnoj Gori. Nakon što je Direkcija za azil obavijestila Sektor granične policije da je podnosilac pritužbe pravosnažnom odlukom br.04/5 UP I-132/21-1478 odbijen za međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori, podnosiocu pritužbe je ograničena sloboda kretanja smještajem u Prihvatište za strance i Centar za primjenu blažih mjera rješenjem Sektora granične policije Odsjek za strance i suzbijanje nezakonitih migracija br. 04/3-1-206/22-03/2 od 19.01.2022.godine.

Sa tim u vezi, Zaštitnik je utvrdio da je podnosiocu pritužbe zakonito ograničena sloboda kretanja smještajem u Prihvatište za strance, a shodno Zakonu o strancima kojim je propisano da će se strancu koga nije moguće prinudno udaljiti ili se povratak ne može obezbijediti primjenom blažih mjera, policija ograničiti slobodu kretanja smještajem u prihvatilište za strance, te da je, jedna od Zakonom propisanih okolnosti koje ukazuju na rizik od izbjegavanja obaveze napuštanja Crne Gore upravo činjenica da je ušao u Crnu Goru prije isteka zabrane ulaska i boravka (čl. 125).

15. U odnosu na ostale navode podnosioca u izjašnjenju se navodi da podnosilac pritužbe jeste bio smješten sam u sobi jer se radi o „psihijatrijskom slučaju“, koji je njima od ranije već poznat, tako da su vodili računa da bude smješten u prostoriji samostalno zbog bezbjednosti ostalih smještenih lica, te da se prema licu ophodilo sa visokim stepenom korektnosti, humanosti, profesionalizma rukovodeći se policijskom etikom. Na kraju se navodi: da su terapija, šetnja kao i redovna podjela obroka (doručak, ručak iverčera) licu bili omogućeni, te da je lice sklonu stalnim pritužbama i sugestijama i da uvijek pokušava da izbjegne Zakon, ne poštujući mjere i odluke.

16. Navod podnosioca pritužbe da je „7 dana bio sam u sobi“ se, dakle, potvrđuje u dostavljenom izjašnjenju iz kojega proizilazi da je boravio sam u sobi cjelokupno vrijeme boravka u Prihvatištu u ukupnom trajanju od 9 dana, odnosno u periodu od 19. januara zaključno sa 28. januarom 2022. godine. U izjašnjenju se navodi da je podnosilac pritužbe bio sam u sobi zbog bezbjednosti ostalih smještenih lica, što jeste u skladu sa Pravilnikom kojim se propisuje da se u izuzetnim situacijama, stranac može smjestiti odvojeno, i to iz zdravstvenih razloga, razloga bezbjednosti, a po odobrenju rukovodioca Prihvatišta (čl. 15, st. 2).

17. Navod podnosioca pritužbe da su mu omogućena dva izlaska u šetnju od oko 30 minuta se ne opovrgava uvjerljivo u dostavljenom izjašnjenju. Opšta formulacija sadržana u izjašnjenju da je šetnja bila omogućena nije potkrijepljena pratećom dokumentacijom. Sa tim u vezi, Zaštitnik primjećuje da je Pravilnikom propisano da stranac boravi na otvorenom prostoru u dijelu Prihvatišta namijenjenom za šetnju, najmanje dva časa dnevno (čl. 37, st. 1), kao i da policijski službenici u Prihvatištu vode svakodnevne evidencije o prisustvu i aktivnostima stranaca na otvorenom prostoru (čl. 37, st. 2).

18. Navod podnosioca pritužbe da su mu omogućena dva, umjesto tri obroka kako je propisano Pravilnikom nije učinjen vjerovatnim, pri činjenici da je Prihvatište negiralo ovaj navod, kao i pri činjenici da su predstavnici Institucije Zaštitnika prilikom tri nenajvljena obilaska Prihvatišta, a za vrijeme sprovođenja ispitnog postupka po predmetnoj pritužbi, intervjuisali sve strance koji su u momentu obilazaka zatečeni u Prihvatištu, a koji su bez izuzetka potvrdili da su im u Prihvatištu omogućena tri obroka dnevno, od kojih jedan topli obrok.

19. Navodi podnosioca pritužbe „da su mu u prvim danima bili uskraćeni lijekovi koje je dobio tek nakon nekoliko dana; da je drugog dana boravka počeo da se trese usljed naglog prestanka uzimanje terapije i da je tek dva dana prije deportacije dobio neophodne lijekove“, u izjašnjenju nijesu uvjerljivo opovrgnuti. Uvidom u zdravstveni karton koji je formiran na dan prijema podnosioca pritužbe odnosno 19.01.2022. godine, konstatovan je pregled od strane doktora medicine, bez upisa časa pregleda, anamneze i dijagnoze. U dostavljenom izjašnjenju ne egistira dokaz kojim bi se potkrijepila tvrdnja da mu je omogućeno redovno uzimanje terapije, niti proizilazi da je postupajući ljekar prilikom prvog pregleda uzeo u razmatranje ranije izvještaje ljekara, koji su ukazivali na kontinuitet mentalnog oboljenja. Iako se u izjašnjenju navodi da se radi o „psihijatrijskom slučaju“, a koji razlog je bilo odlučujući da podnosilac pritužbe bude smješten sam u sobi, iz spisa predmeta proizilazi da podnosilac pritužbe za vrijeme zadržavanja u Prihvatištu nije imao ni jedan pregled od strane psihijatra. Konačno, Zaštitnik ukazuje da je termin „psihijatrijski slučaj“ nije primjeren prilikom opisivanja mentalno oboljelih osoba.

20. Zaključuje se da je podnosilac pritužbe, za vrijeme boravka u Prihvatištu, bio bez blagovremene i potpune zdravstvene zaštite, iako je Pravilnikom izričito propisano da tokom boravka u Prihvatištu, stranac ima pravo na zdravstvenu zaštitu (čl. 31, st. 1). Pravilnikom je propisano i da ako u Prihvatištu ne postoje uslovi za uspješno liječenje određene bolesti, doktor Prihvatišta će uputiti stranca u javnu zdravstvenu ustanovu u kojoj postoje odgovarajući uslovi (čl. 32, st. 1). Zaštitnik podsjeća da je pravo na zdravstvenu zaštitu garantovano međunarodnim i nacionalnim zakonodavnim okvirima. Država

mora osigurati da su zdravlje i dobrobit pritvorenika adekvatno obezbijeđeni pružanjem potrebne ljekarske pomoći. Ovo uključuje obavezu da se osigura da su dijagnoze i njega brzi i tačni, a kada je neophodno kao rezultat medicinskog stanja, da postoji redovan i sistematski nadzor koji uključuje sveobuhvatnu terapijsku strategiju sa ciljem da se izliječe pritvorenikove bolesti i spriječi njihovo pogoršanje.¹ Od jasnih i unaprijed ustanovljenih procedura, zavisi valjano ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu lica lišenih slobode kojima je ta zaštita potrebna, a u krajnjoj liniji zdravlje i život tih lica i drugih koji su u njihovoj okolini.

21. Pri zakonitom lišavanju slobode, naročito pritvaranju, kada je riječ o uslovima koji se obezbjeđuju zatvorenicima, međunarodni standardi polaze od pretpostavke da ne postoji pozitivna namjera da se izazove patnja ili poniženje. Tako je u predmetu *Peers protiv Grčke* (presuda od 19. aprila 2001, predstavka br. 28524/95) Evropski sud za ljudska prava naveo da nije bilo dokaza o pozitivnoj namjeri da se podnosilac predstavke ponizi ili osramoti. Međutim, Sud je konstatovao da nepostojanje takve namjere ne može u konačnom isključiti nalaz kršenja člana 3 Evropske konvencije. U skladu s tim, kada se razmatraju uslovi pritvora, od ključne je važnosti da se uzmu u obzir naizgled manje važni faktori, elementi materijalnih uslova i okolnosti.² Obrazloženje standarda Suda i Evropskog komiteta za sprječavanje mučenja o uslovima pritvora, odnosno zahtjevima koje treba ispuniti u kontekstu redovnog lišenja slobode zasnivaju se na pojmu i testu „minimalnog stepena težine“, koji se koristi za utvrđivanje kršenja člana 3 Konvencije i odgovarajuće zabrane. Procjena ove minimalne granice je relativna i zavisi od okolnosti svakog pojedinog slučaja.³ Faktori koje Sud može uzeti u obzir prilikom utvrđivanja stepena težine mogu obuhvatiti dužinu vremena provedenog u pritvoru;⁴ pol i godine života podnosioca predstavke;⁵ i mentalno zdravlje žrtve.⁶

22. Zaštitnik primjećuje i da se podnosilac pritužbe pisano obratio rukovodiocu Prihvatišta, jasno ukazujući na svoje potrebe i tegobe, a što se zaključuje uvidom u molbu od 24.01.2022.godine gdje je podnosilac pritužbe zatražio posjetu doktora i premještanje u sobu na spratu „da nije sam“, kao i molbu od 28.01.2022.godine, gdje je, između ostalog naveo: „već 8 dana sam u sobi u prizemlje sam, što nije baš lako podneti“, dok u spisima predmeta ne egzistiraju dokazi da mu je na molbe odovoreno. Zaštitnik podsjeća na odredbu člana 57 stav 1 Ustava Crne Gore, kojim se određuje da svako ima pravo da se obrati državnom organu ili organizaciji koja vrši javna ovlašćenja i da dobije odgovor. Smisao ustavne odredbe o pravu na odgovor po zahtjevu ili obraćanju stranke podrazumijeva pružanje mogućnosti stranci koja je nezadovoljna odgovorom da iskoristi raspoloživa pravna sredstva za zaštitu svojih prava.

Sa tim u vezi, Zaštitnik dalje primjećuje da je Pravilnikom propisano da stranac ima pravo da podnese usmenu ili pisanu pritužbu rukovodiocu Prihvatišta ako smatra da su povrijeđena njegova prava, koja se bez odlaganja, dostavlja rukovodiocu Prihvatišta (čl. 52), ali da Pravilnikom nije dalje propisano u kom roku se ima donijeti odluka po pritužbi, kao i kom se organu i u kom roku se ima pravo izjaviti određeni pravni lijek u slučaju neblagovremenog odlučivanja, odnosno na odluku rukovodioca Prihvatišta.

23. Uz negativne obaveze država članica da se ne miješaju u uživanje ljudskih prava definisana Evropskom konvencijom o ljudskim pravima, jurisprudencija Evropskog suda za ljudska prava razvila je pozitivne obaveze koje propisuju da država preduzme pozitivne korake ili mjere kako bi spriječila

¹ Pitalev protiv Rusije (predstavka br. 34393/03), presuda od 30. jula 2009, stav 54.

² Priručnik za primjenu člana 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima, Savjet Evrope, septembar 2018.

³ V., na primjer, Cestaro protiv Italije (predstavka br. 6884/11), presuda od 7. aprila 2015, stav 171

⁴ V., na primjer, Kalashnikov protiv Rusije (predstavka br. 47095), presuda od 15. jula 2002, stav 102.

⁵ V., na primjer, Aydin protiv Turske (predstavka br. 23178/94), presuda od 25. septembra 1997, stav 84.

⁶ V., na primjer, Keenan protiv Ujedinjenog Kraljevstva (predstavka br. 27229/95), presuda od 3. aprila 2001, stav 116.

kršenje ljudskih prava od strane predstavnika države ili pojedinaca. Negativne obaveze države odnose se na akte predstavnika države i u pogledu zabrane mučenja i zlostavljanja država je odgovorna za postupanja svih svojih organa, kao što su policija, snage bezbjednosti, drugi službenici sa zakonskim ovlaštenjima, i svi drugi državni organi pod čijom se kontrolom nalaze pojedinci, bez obzira da li službeno lice postupa po naređenjima, ili samostalno. Pozitivne obaveze zasnivaju se, prvenstveno, na obavezi iz člana 1 Konvencije da država jamči konvencijska prava svakom pojedincu pod svojom jurisdikcijom. Drugo, konvencijska prava moraju da budu praktična i djelotvorna a ne teorijska i iluzorna. I kao treće, načelo iz člana 13 Konvencije da država obezbijedi djelotvoran pravni lijek u slučaju navodnog kršenja konvencijskog prava. Sud ponavlja da se članom 13 Konvencije jamči dostupnost na nacionalnom nivou lijeka za izvršenje sadržaja prava i sloboda iz Konvencije u bilo kojem obliku da su oni obezbijedjeni u domaćem pravnom poretku. Konačno, prema praksi Suda, "organ" iz člana 13 ne mora nužno da bude sudski organ.⁷

Primijenjeno na okolnosti konkretnog slučaja, Zaštitnik zaključuje da je došlo do:

- povrede čl. 31, st. 1 Ustava, odnosno člana 3 Konvencije u vidu ponižavajućeg postupanja na štetu podnosioca pritužbe, na način što je cjelokupno vrijeme boravka u Prihvatištu za strance bio bez blagovremene i potpune zdravstvene zaštite, pri činjenici da je somatski i mentalno oboljelo lice, koja činjenica je bila poznata službenicima Prihvatišta, kao i sa skraćenim periodom boravka na otvorenom prostoru, a sve suprotno citiranim odredbama Pravilnika o pravilima boravka i kućnom redu u prihvatilištu za strance.

Zaštitnik ukazuje:

- da je Pravilnikom propisano da stranac ima pravo da podnese usmenu ili pisanu pritužbu rukovodiocu Prihvatišta ako smatra da su povrijeđena njegova prava, ali da Pravilnikom nije dalje propisano u kom roku se ima donijeti odluka po pritužbi, kao i kom organu i u kom roku se ima pravo izjaviti određeni pravni lijek u slučaju neblagovremenog odlučivanja po pritužbi, odnosno na odluku rukovodioca Prihvatišta, što je suprotno odredi čl. 57, st. 1 Ustava kojom se određuje da svako ima pravo da se obrati državnom organu ili organizaciji koja vrši javna ovlaštenja i da dobije odgovor, odnosno odredbi čl. 20, st. 1 Ustava shodno kojom se određuje da svako ima pravo na pravni lijek protiv odluke kojom se odlučuje o njegovom pravu ili na zakonom zasnovanom interesu.

Kod ovakvog stanja stvari, a polazeći od svojih ustavnih i zakonskih ovlaštenja, pridržavajući se načela pravde i pravičnosti, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore daje

PREPORUKE

⁷ Kudla protiv Poljske, presuda Evropskog suda za ljudska prava [VV] od 14. januara 2016. godine, predstavka br. 30210/96, stav 157.

Prihvatištu za strance i Centru za PBM da:

- a) dosljedno primjenjuje odredbe Pravilnika kojima se propisuje da stranac boravi na otvorenom prostoru u dijelu Prihvatišta namijenjenom za šetnju, najmanje dva časa dnevno (čl. 37, st. 1) kao i da policijski službenici u Prihvatištu vode svakodnevne evidencije o prisustvu i aktivnostima stranaca na otvorenom prostoru (čl. 37, st. 2);
- b) dosljedno primjenjuje odredbe Pravilnika kojima se propisuje da tokom boravka u Prihvatištu, stranac ima pravo na zdravstvenu zaštitu (čl. 31, st. 1), kao i da, ako u Prihvatištu ne postoje uslovi za uspješno liječenje određene bolesti, doktor Prihvatišta upućuje stranca u javnu zdravstvenu ustanovu u kojoj postoje odgovarajući uslovi (čl. 32, st. 1);
- c) da razmotri mogućnost da po potrebi angažuje psihijatra.

Zaštitnik će date preporuke pratiti u kontinuitetu.

Ministarstvu unutrašnjih poslova - Upravi policije:

- d) da inicira dopunu **Pravilnika o pravilima boravka i kućnom redu u Prihvatište za strance** na način što će propisati u kom roku se ima donijeti odluka po pritužbi iz čl. 52, st. 1 Pravilnika, kao i kom organu i u kom roku se ima pravo izjaviti određeni pravni lijek u slučaju neblagovremenog odlučivanja po pritužbi, kao i na odluku rukovodioca Prihvatišta.

Ministarstvo unutrašnjih poslova – Uprava policije je dužan da u roku od 30 dana od dana prijema ovog akta Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore dostavi izvještaj o preduzetim radnjama i mjerama za izvršenje preporuke date preporke (preporuke naznačene pod slovom d).

ZAMJENICA ZAŠTITNIKA
LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE
Mirjana Radović

Dostaviti:

- Podnosiocu pritužbe;
- Ministarstvo unutrašnjih poslova;
- Upravi policije;
- Prihvatištu za strance i CPBM;
- a/a.